

*Т. Є. Мяскова
Інститут загальної та неорганічної хімії
ім. В.І. Вернадського НАН України
м. Київ*

**ЗАСНУВАННЯ ТА КОМПЛЕКТУВАННЯ
БІБЛІОТЕКИ УНІВЕРСИТЕТУ СВ. ВОЛОДИМИРА
(1834–1841)**

Бібліотеку Київського університету було організовано у 1834 р. одночасно з відкриттям Університету св. Володимира. Оскільки за своїм значенням Київський університет знаходився в одному ряду з Петербурзьким, Московським та Варшавським університетами, його бібліотека поступово склалася як одне з найбільших за обсягом та найцінніших за змістом і складом універсальних наукових та освітніх книжкових зібрань Російської імперії та найбільше в Україні середини ХІХ – початку ХХ ст.

Зібрання бібліотеки Київського університету, що в 1925–1927 рр. було передане до Всенародної бібліотеки України (нині – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського) на правах самостійної частини у складі її фондів, концентрувало у своєму складі понад 20 великих книжкових зібрань та колекцій, що формувалися переважно з ХVІІІ до середини ХІХ ст., постійно комплектувалося як цілісними приватними бібліотеками, що надходили на підставі урядових рішень, так і купівлею книжок та періодичних видань за рахунок асигнувань правління університету, передачі в дар і обміну власними книжками, оскільки в Університеті існувала власна літографія та друкарня. Надзвичайно різноманітний фонд бібліотеки фактично складався з колекційної ретроспективної частини та наукової, яка формувалася за рахунок придбання літератури за профілем діяльності університету, а також із фонду студентської бібліотеки, яка містила підручники та курси лекцій викладачів Університету, що були видані літографічним способом. На першому етапі, в 1834–1841 рр., бібліотечне зібрання формувалося в основному за рахунок передачі та придбання цілісних приватних бібліотек, книж-

кових колекцій, окремих дарів та налагодження контактів з науковими центрами, видавництвами та видавцями у Російській імперії і в Європі. Впродовж незначного часу Університет сформував найцінніші за культурологічним значенням ретроспективні фонди з різних галузей знань. Вивчення історії формування цього найціннішого зібрання має значний інтерес не лише для історії культури та освіти в Україні, а й для історико-книгознавчих та історико-бібліотечнознавчих досліджень.

Історія та склад бібліотеки Університету коротко висвітлювалися в оглядових публікаціях XIX ст. Значний історіографічний та джерелознавчий інтерес становить стаття помічника бібліотекаря І.Г. Савенка, який у своїх “Історико-статистичних записах про наукові та науково-допоміжні заклади Імператорського Університету св. Володимира” до 50-річного ювілею закладу подав коротку інформацію про діяльність бібліотеки¹. В цій роботі наведено список найбільш цінних видань, що надійшли в Університет разом з бібліотекою Волинського ліцею. Але особливу увагу приділено бібліотекарям, які на той час очолювали бібліотеку та працювали в ній. Ним подані відомості про визначного вченого, першого бібліотекаря бібліотеки Університету св. Володимира, колишнього завідуючого бібліотекою Кременецької гімназії, а згодом бібліотеки Волинського ліцею – П.О. Янковського, на якого лягли основні клопоти та негаразди перевезення бібліотеки ліцею до Києва. Іншою особою, яка справила значний вплив на формування фонду та його класифікацію, І.Г. Савенко називає другого завідуючого університетською бібліотекою О.Я. Красовського, одного з основних співавторів друкованого алфавітного каталогу та ініціатора відкриття студентського відділу бібліотеки в 1863 р. Третім завідуючим бібліотекою став К.О. Царевський, при якому було закінчено опис книг студентського відділу, складено системний каталог (книги університетської бібліотеки були розподілені на групи відповідно до предметів викладання в Університеті). В “Записах” наведені імена співробітників бібліотеки за перші 50 років існування, серед них: Й.Й. Мікульський, П.І. Каменський, Г.Ф. Новогребельський, В.К. Ієрзбек, І.О. Багриновський, Я.Я. Волошинський, Й.Х. Сомплавський, І.В. Табенський, С.Л. Козловський, А.І. Линниченко, А.М. Чаплинський, І.І. Креховський, А. Мокшанський, В.О. Вольський, І.К. Камінський, І.І. Абель, Й.С. Гавриленко, К.М. Щєбров, С.П. Якубович, Ф.Ф. Армоніцин, В.І. Курдюмов, Е.Р. Свєцінський, В.Р. Станіславський і сам автор – І.Г. Савенко.

Історія формування колекційних фондів вже привертала увагу дослідників, хоча й переважно в оглядовому вигляді у контексті історії бібліотеки: серед авторів, зокрема, К.І. Абрамов, У.С. Кузьменко, Н.М. Недоступ, В. Нестеренко². Найбільш ґрунтовно склад колекційних фондів

вивчався Є.О. Колесник, яка видала спеціальну монографію “Книжкові колекції Центральної наукової бібліотеки АН УРСР”³, де розглянуто 14 основних колекцій бібліотеки Університету св. Володимира. Використовуючи бібліотечні рукописні каталоги, що збереглися з того часу, Є.О. Колесник створила схему бібліографічної класифікації бібліотеки, яка складалася з п’ятнадцяти основних розділів і більше тисячі підрозділів⁴. Особлива увага в монографії приділяється двом основним бібліотекам – Волинського ліцею та Віленської медико-хірургічної академії. Колесник подала огляд основних колекцій, з яких склалася бібліотека Волинського ліцею: “Королівська бібліотека” (“Regia”) – зібрання книг XVIII ст. останнього польського короля Станіслава Августа Понятовського, колекція новгородського воєводи князя Юзефа Олександра Яблоновського, колекція стародруків Мікошевських, колекція польського державного і політичного діяча Фредеріка Йозефа Мошинського, колекція Кременецького єзуїтського колегіуму, колекція скасованого Почаївського училища, а також Кременецька нова колекція, тобто та частина книжкового фонду, яка була створена з власних придбань ліцею за період 1805–1833 рр. Остання частина праці присвячена колекціям, що надійшли до університетської бібліотеки протягом XIX ст.: бібліотеці Бердичівського монастиря, бібліотекам М.І. Костомарова, М.Х. Бунге, О.М. Лазаревського, Хрептовичів, І.О. Сікорського.

Історії формування окремих бібліотечних зібрань, що увійшли до складу фундаментальної бібліотеки “Regia”, бібліотек Яблоновських, Мікошевських, Мошинських та Хрептовичів присвячені розробки співробітників Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського: С.О. Булатової⁵, І.О. Ціборовської-Римарович⁶, П.В. Голобуцького, Н.М. Ольховик⁷.

Слід зазначити, що колекційні, найбільш рідкісні фонди бібліотеки привертала увагу дослідників на початку XX ст., під час активізації археографічної діяльності в Україні, масових публікацій про склад та зміст найцінніших рукописів, що зберігаються у фондах учбових закладів та приватних бібліотек. У цей період виходять загальновідомі каталоги М.І. Петрова та О.О. Лебедева, Ф.І. Титова, С.О. Щеглової, В. Березіна та інших, що описували бібліотечні рукописні зібрання, які зберігалися в Україні. Огляд та коротку характеристику найціннішої частини цього фонду на початку XX ст. здійснено тоді ще молодим вченим С.І. Масловим⁸.

С.І. Маслов здійснив спробу розділити рукописи на три частини за походженням. Перша частина передана до бібліотеки Університету св. Володимира з Кременецького ліцею, де зберігалось 19 рукописів схід-

ними мовами: санскриті, єврейською, турецькою, ефіопською та ін. Серед них він вказує як найцінніші – батський та малабарський рукописи, вірменський рукопис XIII ст., турецькі фірмани XVII – поч. XIX ст. тощо. Друга – цінна збірка документів з архіву Полтавської казенної палати, серед яких найбільш важливий був Рум'янцевський опис – важливе джерело по вивченню України XVIII ст.⁹ В університетській бібліотеці знаходилася тільки частина цього опису (280 опрацьованих томів); інші згоріли під час пожежі в архівах Полтавської казенної палати або знаходяться в бібліотеці Петербурга чи в Харківському історичному архіві. Третя – кириличні рукописи XI – XIV ст., що були придбані у різних власників, зокрема це уривок Христинопольського апостола (8 пергаментних аркушів); уривок “Слов постнических” Ісаака Сіріна тощо.

С.І. Маслов розглядає й шкільні посібники переважно XVIII і перших десятиліть XIX ст. Вчений поділив рукописи на 12 розділів за освітньою класифікацією, прийнятою на той час: 1. Богослов'я. 2. Історія церкви. 3. Класична філологія. 4. Словесність. 5. Мовознавство. 6. Історія. 7. Право. 8. Статистика. Географія. 9. Природознавство. Медицина. Техніка. 10. Математика. 11. Музика. 12. Збірки змінного змісту.

У 20-х роках збірка рідкісних фондів розглядалася під час передачі та опису бібліотеки у Всенародній Бібліотеці України, куди надійшло це зібрання. С.І. Маслов у своєму переліку рукописів бібліотеки Університету подає 295 назв, що нині зберігаються у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського.

У зв'язку із підготовкою каталогу інкунабул історію цих видань розглядав Б.І. Зданевич, який працював у відділі стародруків ВБУ¹⁰. У складі бібліотеки Університету на період надходження було 266 інкунабул. Автор “Каталогу інкунабул” наводить опис 249 інкунабул, що належали переважно бібліотеці Волинського ліцею в Кременці. Найбільша кількість інкунабул (144) надійшла з колекції відомого польського історика та мецената Юзефа Яблоновського, меншу частину (64 інкунабули) становить “*Collectio Regia*” – колекція частини бібліотеки польського короля Станіслава Понятовського. З бібліотеки Віленського університету було отримано 7 інкунабул, а з бібліотеки Медико-хірургічної академії – 10. Незначна частина першодруків надійшла до бібліотеки Університету св. Володимира з колекцій литовського канцлера графа Іоахіма Литавора Хрептовича, професора І.О. Сікорського, академіка М.П. Дашкевича, а також з Бердичівського кармелитського монастиря.

Фонд бібліотеки Університету св. Володимира починався з кількох найбільш цінних колекцій, переданих зі скасованих царським урядом польських навчальних закладів після повстання в Польщі 1830–1832 рр. Основою фонду стала найцінніша “Кременецька колекція” – бібліотека

колишнього Волинського ліцею. На 1 січня 1833 р. ця бібліотека нараховувала 34292 бібліотечні одиниці¹¹. Історія створення цієї бібліотеки невід’ємна від визначного культурного центру Волині – міста Кременця. Кременецька бібліотека складалась з восьми окремих колекцій: “Королівської”, Яблоновського, Мікошевського, Шейдта, Мошинського, Кунігунди Чацької, Єзуїтського колегіуму та Почаївської колекції, що в різний час були придбані Волинським ліцеєм, подаровані чи передані з інших учбових закладів.

Від колекційної “Старої колекції” відрізнялася бібліотека поточного комплектування, так звана “Нова колекція”. Вона складалась з книг, що були закуплені Волинським ліцеєм у період 1805–1833 рр. для забезпечення основних курсів згідно з учбовою програмою. Двічі на рік, в липні та листопаді, з відомостей викладачів ліцею по кожній з галузей науки складався список книг, необхідних для бібліотеки. Цей список подавався на розгляд та ухвалення Ради ліцею. Необхідні видання бібліотека отримувала щорічно шляхом передплати періодичних видань на поточний рік, купівлі наукових книг – як тих, які щойно вийшли з друку, так і більш ранніх видань з приватних колекцій. Особливо швидкими темпами поповнення фондів відбувалося наприкінці 20-х років ХІХ ст. здебільшого шляхом купівлі та дарування. Розглянемо показники отримання книжок. У 1826 р. отримано 406 бібліотечних одиниць, з них шляхом купівлі – 329, дарування – 77. З 1827 по 01.09. 1828 р. отримано 637 бібліотечних одиниць, з них шляхом купівлі та дарування відповідно – 543 та 94; з 01.09. 1828 по 01.09. 1829 р. отримано 202 бібліотечні одиниці, з них шляхом купівлі та дарування відповідно – 136 та 66; з 01.09. 1829 по 01.09. 1830 отримано 630 бібліотечних одиниць, з них шляхом купівлі та дарування відповідно – 574 та 56¹².

Основними періодичними виданнями, які випишував Волинський ліцей на 1834 р., були російські (“Сенатские ведомости”, “Journal polit et lit de St. Peterbaevy”, “Сын отечества”, “Северный архив”, “Журнал Министерства внутренних дел”, “Журнал Министерства народного просвещения”, “Московский телеграф”) та іноземні (“Annales de Chimie”, “Annales der Mathenalignes”, “Bibliothegue de Franse”, “Bibliothegue universelle” та інші загальною кількістю 15 – 16 назв)¹³.

Основними галузями науки, за якими комплектувалась бібліотека Волинського ліцею, були: богослов’я, філософія, правознавство, загальна історія, російська історія, статистика, географія, математика, природничі науки, медицина, домознавство, технологія, вільні мистецтва, мовознавство та ін. Серед видань були як книжки, так і рукописи, карти, креслення, естампи.

У 1832 р. Волинський ліцей було закрито, а бібліотека 8 березня

1834 р. стала бібліотекою Університету св. Володимира. За основу правил для університетської бібліотеки були взяті правила бібліотеки Київського ліцею, складені попечителем фон Бранке. Розуміючи цінність такої бібліотеки, встановлювалися суворі правила користування нею. За цими правилами спочатку бібліотекою дозволялося користуватися тільки викладачам Університету. Читачі могли користуватися каталогами та замовляти літературу працівникам бібліотеки: відкритого доступу до шаф не було. Для читачів бібліотека видавала власний папір, чорнило та пера, цінні видання на руки не видавались, існувало зобов'язання читачів щодо зберігання документів, за яке відповідали бібліотекар і його помічник. Останні наглядали за цілісністю книг і за точністю виконання правил, провадили облік, складали наприкінці року звіт про стан бібліотеки, приріст фонду та збитки¹⁴.

Упродовж 1834–1840 рр. університетська бібліотека швидкими темпами поповнювалася за рахунок бібліотек польських навчальних закладів, що були скасовані після повстання у Польщі 1830–1831 рр., зокрема тих, що були у м. Вільно. Так, у 1842 р. була передана бібліотека Віленської медико-хірургічної академії у 17556 томах. Так само до Києва потрапили і бібліотечні зібрання Віленського університету, Віленської Римсько-католицької духовної академії, Віленського Римсько-католицького монастиря¹⁵.

Протягом перших десяти років свого існування університетська бібліотека комплектувалася за такими галузями наук: переважно з богослов'я, правознавства, філології, географії, статистики та історії (табл. 1). Книги були надруковані грецькою, латиною, російською, польською, італійською, французькою, німецькою, англійською та іншими мовами (табл. 2). З наведеної таблиці видно, що значну перевагу мали книги латиною, російською та німецькою мовами. Найбільше книг було отримано протягом 1835 р. завдяки літературі, що надійшла з Віленської Римсько-католицької духовної академії, Віленської медико-хірургічної академії та з Імператорської Ермітажної бібліотеки (табл. 3)¹⁶.

Незважаючи на велику кількість книжкових зібрань та колекцій, що були передані до університетської бібліотеки на підставі урядових рішень, зібрання Університету св. Володимира мало вдале поточне та ретроспективне комплектування, проводився книгообмін. Для поповнення бібліотеки щорічно в кінці навчального року складався перелік необхідних книг та періодичних видань. Підписку асигнувало правління чи Рада університету. При комплектації враховувались думки і рекомендації викладачів різних факультетів. Наприклад, викладач російської історії Домбровський у січні 1838 р. вимагав виписати книги, необхідні для проведення своїх лекцій.

Бібліотека передплачувала велику кількість журналів, видань наукових товариств і академій, описи Казанської обсерваторії, твори Археологічного інституту, астрономічні та метеорологічні повідомлення, праці вищих навчальних закладів: Харківського, Казанського університетів, твори Одеського товариства історії та старожитностей і багато чого іншого. До бібліотеки надходила довідкова література спеціального та універсального характеру, серед якої були видання з приватних зібрань та букіністичних магазинів. Поточну книжкову продукцію закупали в магазинах Києва, Петербурга, Москви, Вільно, Берліна, Риги, Дерпта. Книги до бібліотеки надходили переважно від книготорговців, які привозили їх до бібліотеки, де відбувалася оцінка та вибір потрібного товару¹⁷.

Багато книг завозилось із-за кордону (зокрема знаменитою фірмою Брокгауза Ф.А. і його товариша Авенаріуса), тому з митницею була укладена угода щодо перевезення літератури (що особливо стосувалося книг, придбаних на аукціоні у м. Галле). Серед книготорговців особливо були відомі: Грефф та його спадкоємці (С.-Петербург), Стефані Кіммель і Францен (Рига), Кіров і Мілліковський (Дерпт), Гершваль, Абер (Берлін), Нестлер та Мелле (Гамбург), Вейгель, Фросс (Лейпциг), Хрустальов (Москва), Северин, Рохонмейстер, Самек, Смірдин (Вільно) та київські литовці Глікеберг, Лехелін, Оглоблін. В історії комплектування фонду бібліотеки траплялися й випадки меценатства. Так, бердичівський банкір Гальперт заплатив за книги, що надійшли з Галле¹⁸.

Бібліотека Університету проводила книгообмін з найбільшими науковими книгозбірнями того часу (Ермітажною бібліотекою та ін.). В обмін на друковані видання Університету надходили публікації академії наук, наукових товариств, вищих учбових закладів, дисертації. Велика кількість видань надходила в обмін на дублети. Дублети висилали в бібліотеку Ермітажу, у Київську, Новгородську, Чернігівську, Вінницьку гімназії. Отримували дублети видань від Першого благородного пансіону (вересень 1840 р.), з Імператорської публічної бібліотеки, Імператорського Дерптського університету, Харківського та Казанського університетів, гімназій. Застосовувалася практика публічного продажу книг. Велику роль у комплектуванні відіграли подарунки, що надходили від різних державних організацій (бібліотека скасованого Бердичівського римсько-католицького монастиря, Ризької гімназії), товариств (Московське товариство дослідників природи та ін.), а також від приватних осіб, серед яких були відомі діячі російської держави та науки, професори, викладачі та студенти Київського університету. Найбільш цікаві з приватних пожертвувань це колекції М.І. Костомарова, М.Х. Бунге, О.І. Лазаревського, І.А. Сікорського. Менш відомі – професора С.-Петербурзької

медико-хірургічної академії Прянникова, Безбородька, Мертца, Шиняковського, Гресса (Прага) та ін. Надходили також конфісковані книги (в 40-і роки від ксьондза Зілінського, Михальського, графа Грохальського). Наукова основа та систематичність комплектування сприяли швидкому зростанню фонду бібліотеки Університету св. Володимира, зокрема у 1883 р. було 86280 назв, 149220 томів¹⁹.

У бібліотеці розроблена класифікація фонду, що відображена в рукописному каталозі бібліотеки Університету св. Володимира, який складається з таких розділів: 1-й – “Книговедение и науковедение” – 2 томи; 2-й – “Богословие и церковная история” – 1 том; 3-й – “Правоведение” – 4 томи; 4-й – “Государственные знания” – 5 томів; 5-й том відсутній; 6-й – “Философия” – 1 том; 7-й – “Педагогика” – 1 том; 8-й – “Филология” – 2 томи; 9-й – “Изящные искусства и словестность” – 2 томи; 10-й – “История” – 7 томів; 11-й – “География” – 2 томи; 12-й – “Математика и астрономия” – 2 томи; 13-й – “Естествознание” – 2 томи; 14-й – “Технология и агрономия” – 2 томи; 15-й – “Книги общего содержания” – 1 том. Зберігся також каталог довідкового відділу бібліотеки Університету св. Володимира, який містить більше трьохсот назв. Каталог поділено на дві частини: в першій подано перелік книг у нумераційному порядку, в другій – по відділах. Каталог довідкового відділу складається з восьми розділів: I. Бібліотекознавство, опис бібліотек, книжкові рукописи. До цього відділу входить каталог книг бібліотеки, а також предметний каталог студентського відділу бібліотеки та ін. II. Бібліографія і каталоги. Основну частину розділу складають систематичні каталоги російських книжок, що продаються в книжкових магазинах. III. Енциклопедичні словники, серед яких можна виділити енциклопедичні словники Брокгауза і Ефрона, І.М. Березіна та ін. IV. Енциклопедії, довідники і словники з окремих галузей знань, атласи. V. Біографічні словники, наприклад, робота В.С. Іконникова “Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского Университета св. Владимира (1834–1884 гг.)”. VI. Словники різних мов. VII. Показчики, серед яких переважно показчики періодичних видань, статей, списки актових книг та ін. VIII. Довідники, наприклад, Вальденберг “Справочная книга о печати всей России”²⁰.

Отже, у фондї бібліотеки вже за перші п'ять років було зібрано універсальний фонд книжок різного походження та різних хронологічних етапів світової історії. Фонд бібліотеки складався з колекцій ретроспективної та поточної наукової літератури практично всіма європейськими мовами. Комплектування фонду бібліотеки у XIX ст. мало систематичний та науковий характер, що сприяло швидкому зростанню його обсягу.

Таблиця 1¹

Надходження літератури до бібліотеки Університету св. Володимира
у 1835–1841 рр.²

Галузь знань	Рік надходження					
	1835	1936	1837	1839	1840	1841
Твори різного змісту	52 / 257 ³	6 / 21	2 / 200	7 / 47	10 / 69	5 / 89
Філологія	700 / 1237	57 / 132	27 / 47	67 / 121	27 / 85	27 / 50
Богослов'я	222 / 264	42 / 141	12 / 38	60 / 114	31 / 55	26 / 42
Правознавство	200 / 449	24 / 48	68 / 140	165 / 278	36 / 88	91 / 190
Політика	127 / 180	14 / 28	11 / 16	27 / 39	19 / 21	20 / 30
Медицина	37 / 41	55 / 55	14 / 16	27 / 55	92 / 92	10 / 14
Філософія	62 / 92	12 / 14	48 / 74	52 / 70	9 / 18	53 / 89
Педагогіка	37 / 56	19 / 19	12 / 10	12 / 15	24 / 25	4 / 4
Вільне мистецтво	71 / 125	5 / 14	6 / 7	5 / 7	4 / 18	1 / 1
Словесні науки	183 / 611	36 / 39	26 / 62	23 / 49	9 / 18	21 / 42
Природничі науки	24 / 38	35 / 83	25 / 54	35 / 89	34 / 84	47 / 93
Економіка	19 / 84	3 / 3	4 / 4	12 / 19	3 / 3	–
Технологія і торгівля	40 / 71	2 / 2	2 / 3	7 / 12	6 / 9	2 / 5
Математика і військо- ві науки	106 / 133	36 / 43	29 / 38	41 / 69	20 / 41	29 / 43
Географія, статисти- ка, історія	484 / 924	95 / 246	124 / 254	110 / 192	195 / 272	73 / 147

¹Таблиці 1–3 складені за матеріалами ф. VIII, № 3406. ²Відомості про надходження літератури у 1938 р. у фонді відсутні. ³У числівнику вказана кількість назв, у знаменнику – кількість томів.

Таблиця 2

Надходження літератури іноземними мовами до бібліотеки Університету св.
Володимира в 1837–1840 рр. (назв)

Мова	Рік надходження			
	1837	1838	1839	1840
Грецька	4	231	8	–
Латина	60	492	136	120
Російська	185	393	93	92
Польська	4	8	24	27
Чеська	2	1	–	–
Фінська	–	1	4	–
Угорська	–	1	1	–
Італійська	1	52	3	3
Португальська	–	2	–	–
Іспанська	2	7	–	–
Французька	21	492	102	52
Німецька	132	593	249	166
Англійська	2	72	1	1
Голландська	–	4	–	54
Шведська	–	1	25	–
Датська	–	1	–	–
Інші	–	–	4	9

Таблиця 3
Кількість творів за галузями знань, що надійшли до бібліотеки
Університету св. Володимира в 1835 р.

Галузь знань	Джерело надходження			
	Бібліотека Віленської Римсько-ка- толицької духовної ака- демії	Бібліотека Віленської медико-хі- рургічної академії	Імператорська Ермітажна біб- ліотека	Інші джерела
Твори різного змісту	10 / 72*	15 / 76	18 / 61	9 / 48
Філологія	23 / 24	619 / 1132	21 / 25	37 / 56
Богослов'я	4 / 7	2 / 1	174 / 168	42 / 88
Правознавство	24 / 47	7 / 22	70 / 81	99 / 199
Політика	11 / 19	2 / 4	81 / 104	33 / 53
Медицина	1 / 1	–	20 / 22	16 / 18
Філософія	12 / 23	2 / 5	27 / 37	21 / 27
Педагогіка	12 / 31	–	10 / 20	15 / 15
Вільне мистецтво	15 / 40	33 / 56	15 / 19	8 / 10
Словесні науки	39 / 234	15 / 151	12 / 216	17 / 20
Природничі науки	1 / 1	1 / 1	4 / 3	18 / 33
Економіка	–	2 / 3	4 / 4	13 / 44
Технологія і торгів- ля	5 / 5	7 / 13	14 / 11	14 / 42
Математика і військові науки	2 / 3	2 / 1	6 / 5	96 / 124
Географія, статисти- ка, історія	75 / 551	93 / 116	104 / 133	212 / 464

* У числівнику вказана кількість назв, у знаменнику – кількість томів.

¹ *Савенко И.Г.* Библиотека Университета св. Владимира : Зап. помощника библиотекаря // Историко-статистические записки об ученых и учебно-вспомогательных учреждениях Императорского Университета св. Владимира (1834–1884). – Киев, 1884. – С. 309–344.

² *Абрамов К.И.* Из истории развития библиотечного дела в России в 30-х – начале 60-х годов XIX в. : Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – М., 1953. – 16 с.; *Кузьменко У.С., Недоступ Н.М.* Наукова бібліотека // Науковий щорічник Київського ун-ту за 1958 р. – К., 1959. – С. 412; *Балабанов О.Д., Недоступ Н.М.* Систематичний покажчик до періодичних видань Київського ун-ту (1861–1960). – К., 1963. – Вип. 1–2. – 376 с.; *Нестеренко В.* Історія наукової бібліотеки Київського університету ім. Тараса Шевченка // Бібл. вісн. – 1994. – № 5/67. – С. 30–31.

³ *Колесник Е.А.* Книжные коллекции Центральной научной библиотеки АН УССР. – Киев, 1988. – 111 с.

⁴ Нині ці рукописні каталоги зберігаються разом з іншим рукописним зібранням Університету св. Володимира в фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.

⁵ Булатова С.О. Екслібриси у книжковому зібранні Ю.О. Яблоновського // Бібл. вісн.– 1997.– № 1.– С.20–29; Булатова С.О. Книжне зібрання Яблоновських в бібліотеці Кременецького ліцею // Наукові записки : Зб. пр. молодих вчених та аспірантів.– К., 1997.– Т. 2.– С. 209–230; Булатова С.О. Рукописи Collectio Regia в фондах Інститута рукописей ЦНБ ім. В.И. Вернадського // Рукописна та книжкова спадщина України.– К., 1996.– Вип. 3.– С. 121–137; Булатова С.О. Про особливості комплектування зібрання Ю.О. Яблоновського в бібліотеці Кременецького ліцею // Стратегія комплектування фондів наукової бібліотеки : Тези доп. Міжнар. наук. конф.– К., 1996.– С. 119–120.

⁶ Ціборовська-Римарович І.О. До історії формування книжкової колекції Мікошевських з фондів НБУВ // Стратегія комплектування фондів наукової бібліотеки : Тези доп. Міжнар. наук. конф.– К., 1996. – С. 118–119.

⁷ Голобуцький П.В. Скарб світової культури для нащадків // Бібл. вісн.– 1993. – № 1/2. – С. 76–77; Ольховик. Н.М. Колекція Хрептовичів як об'єкт наукового вивчення і збереження // Стратегія комплектування фондів наукової бібліотеки : Тези доп. Міжнар. наук. конф.– К., 1996. – С. 124–125.

⁸ Маслов С.И. Обзор рукописей Библиотеки Университета св. Владимира.– Киев, 1910.– 43 с.

⁹ На сьогодні цей опис зберігається в ЦДІА України.

¹⁰ Зданевич Б.І. Каталог інкунабул.– К., 1974.– 250 с.

¹¹ НБУВ ІР, ф. VIII, № 3403.– Арк. 149.

¹² Там само, арк. 50, 57, 68, 88.

¹³ Там само, арк. 133 зв.

¹⁴ Там само, арк. 181, 140–142.

¹⁵ Савенко И.Г. Библиотека Университета св. Владимира : Зап. помощника библиотекаря // Историко-статистические записки об ученых и учебно-вспомогательных учреждениях Императорского Университета св. Владимира (1834–1884).– Киев, 1884.– С. 310; НБУВ ІР, ф. VII, № 3399, 3395–3397.

¹⁶ Там само, № 3406, арк.1–130.

¹⁷ Там само, № 3406.

¹⁸ Інститут рукопису НБУВ, ф. 8, № 33– 94, арк. 1–108.

¹⁹ Савенко И.Г. Библиотека Университета св. Владимира : Зап. помощника библиотекаря // Историко-статистические записки об ученых и учебно-вспомогательных учреждениях Императорского Университета св. Владимира (1834–1884).– Киев, 1884.– С. 330.

²⁰ НБУВ ІР, ф. VIII, № 3586, арк. 35.